

Bigarren Hezkuntza. 3, 4

SAIOAK: Aurretik 1-2 / Ekoetxea / Ondoren 1-2

IKASGAIA	IKASGAI ERLAZIONATUAK	GAI EKOSOZIALAK	INGURUMEN-POLITIKAK
Geografia eta Historia	➤ Biologia eta Geologia 	➤ Ekodependentzia ➤ Zibilizazio krisia ➤ Aldaketa ekosozialeko eragileak ➤ Justizia	➤ Ekonomia zirkularra ➤ Ura ➤ Hondakinak ➤ Kontsumoa ➤ Garraioa ➤ Biodibertsitatea ➤ Ohitura jasangarriak ➤ Lurzorua ➤ Aldaketa klimatikoa

Ikas egoeraren markoa

TESTUINGURUA. Gizakiak eragin erabakigarria izan du beti bere ingurunean. Hala ere, Industria Iraultza deritzonetik aurrera, eragin hori esponentzialki hazi zen, jasaten ari garen klima-aldaketaren lehen kausa bihurtzeraino. XIX. mendearen amaieran, Europako industriak burdin kantitate handiak eskatzen zituen, eta Bizkaiko meategiak bere garaiko garrantzitsuenak bihurtu ziren. Eskaera handi horri erantzuteko, erauzketa intentsibo bat egin zen, aire zabalean, eta horrek nabarmen eraldatu zuen gure eremua eta gizartea. Eskala handiko ustiapen horren aztarnak gaur egun ikus daitezke, eta ekonomia ez-iraunkorraren eta gizakiaren botere eraldatzaile handiaren ondorioen adibide da. Horrek guztiak, kontzientzia kritikoz, iraganeko akatsak ez errepikatzeke eta ekintzara ez pasatzeko gogoeta eginarazi behar digu, klima-aldaketa eta planetaren degradazioa geldiarazteko.

Abiapuntua *Burdin meategiek paisaia eraldatu zuten, baina noiz ustiatu ziren gehien meategiak? Zer ondorio izan zituen meategiak eskala handian ustiatzeak? Zer egin dezakegu garapen iraunkorra gauzatzeko eta ingurumena babesteko?*

AZKEN EKOIZPEN EDO PRODUKTUA.

- Bisita egin aurretik, hainbat jarduera egingo dira ikasleak motibatzeke, eremua geografikoki kokatzeko eta haren garrantzia ulertzeko.
- Ibilbide didaktikoan, Industria Iraultzak meatzaritzan izan zituen ondorioak ezagutuko dituzte: paisaia-aldaketa, ingurumen-inpaktuak, meatze-auzoen agerpena, meatzarien lan- eta bizi-baldintzak, eta meategiak itxi ondoren gertatutako eraldaketa. Meatzaritzak Bizkaiaren bilakaera eraldatu zuen eta funtsezkoa izan zen egungo gizartearen ezaugarriak finkatzeko. Hala ere, aberastasunaren sorrerak ingurumen-inpaktu eta desoreka sozial handiak ere eragin zituen. Horregatik, funtsezkoa da baliabideak modu jasangarrian ustiatzea eta gure planeta hobetzeko eta giza eskubideak defendatzeko konpromisoa hartzea, etorkizun bidezkoago eta berdinzaleago baten oinarri gisa. Helburu horiek lortzeko, ibilbide didaktikoan dauden elementuak erabiliko ditugu (paisaia, landaredia, meatze-hondakinak...), eta behaketa eta esperimentazio horretan laguntzeko, ikasleek koaderno didaktiko bat izango dute (argazki zaharrak eta ariketa didaktikoak). Horrela, beren kontzientzia kritikoa garatuko dute zenbait ondorio ateratzeko, ingurumen-konpromisoak hartzeko eta klima-aldaketaren aurkako borrokan ekintzara pasatzeko. Labirintoa bisitatzeko aukera ere badago, gizakiak ere esku hartu duen paisaia karstikoa, baita Ekoetxearen erakusketa ere.
- Ondoren, jarduera batzuk egingo dira, eskuratutako ezagutzak erakusteko eta ikasleek aukeratutako ingurumen-konpromisoak praktikan jartzeko.

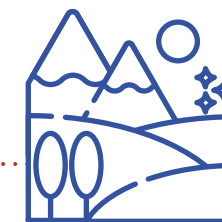
HELURU KOMPETENTZIALAK

- Burdinaren meatzaritzak (Industria Iraultza) ekonomian eta gizartearen dituen ondorioak ezagutzea, eremu horrek Bizkaiaren garapenean duen garrantzia ulertzeko.
- Gizakiaren jarduerak paisaian dituen ondorioak interpretatzea, ingurumenean dugun eraginari buruzko kontzientzia kritikoa garatzeko eta gure ingurunearen hobekuntzan eta klima-aldaketaren ondorioen aurkako borrokan inplikazio handiagoa lortzeko.
- Meatzaritzak paisaian utzitako “aztarnak” ezagutzea, gure ondare historikoa eta kontserbatzeko beharra baloratzen ikasteko, gure oraina ulertzeko eta etorkizun iraunkorragoa izateko ekintzak diseinatzeke, iraganeko akatsak egin gabe.
- Ikastetxetik kanpoko harreman pertsonalak bultzatzea, taldeko kideen arteko elkarrizketa, tolerantzia eta errespetua sustatuz.
- Aisialdiaz gozatzeko modu berriak ezagutzea, bertako naturarekiko eta biztanleekiko errespetuzko jarrerak garatuz.

Curriculumaren zehaztapenak

GEOGRAFIA ETA HISTORIA

FUNTZ. KONP	DESK.	KONPETENTZIA ESPEZIFIKOAK	EBALUAZIO IRIZPIDEAK	OINARRIZKO JAKINTZAK
KPSII HK EK	2 1,2,3,4 1	2. Paisaiaren elementuak eta horien artikulazioa identifikatzea eta aztertzea sistema konplexu natural eta antropikoetan. landa-eremuak eta hiri-eremuak. baita denboran zehar izan duen bilakaera ere, eraldaketen kausak interpretatuz eta ekosistemetan dagoen oreka-maila baloratuz, kontserbazioa, hobekuntza eta erabilera jasangarria sustatzeko.	2.1. Jarduera ekonomikoek eta mugimendu demografikoek lurraldean eta paisaian maila globalean duten eragina ezagutzea, eta natura-, landa- eta hiri-ingurunea kontserbatzen eta hobetzen laguntzen duten jokabideak eta ekintzak identifikatzea. 2.2. Jarduera ekonomikoek eta mugimendu demografikoek gizarteetan duten eragina aztertzea, eta baliabideak modu unibertsal, bidezko eta bidezkoan eskuratzen laguntzen duten portaerak eta ekintzak identifikatzea, egungo erronka demografikoak kontuan hartuta.	A. Egungo munduaren erronkak – 4. Egitura ekonomikoak gaur egungo munduan: ekonomia globalizatua. Eragile ekonomikoak, produkzio-sektoreetako aldaketak eta merkatuen funtzionamendua. Publikoa eta pribatua. Baliabideak, desberdintasuna eta bidegabekeria testuinguru lokalean eta globalean. Migrazioak, kultura-aniztasuna eta mestizajea gaur egungo gizarteetan.
HKK STEM KD KPSII HK	1,2,3,5 5 1,2,3 4,5 1,2,3,4	6. Historian zehar izan diren sistema ekonomikoak eta horien garapen-prozesuak azaltzea, eta aurrerabidearen ideia balioestea, gizarte, ingurumenean eta lurraldean izan dituen ondorioekin, gaur egungo mundu ekonomikoa eta haren harremanak ulertu ahal izateko, bai eta eskubide sozialen garrantzia eta oinarritzko baliabideetarako sarbide unibertsala ere.	6.1. Garapen ekonomikoaren ideien eta horrek gizarte, lurraldean eta ingurumenean dituen ondorioen esanahi historikoaren ezagutza nazioartean, estatuan eta tokian bertan aplikatzea, hazkunde- eta atzeraldi-eritmoak eta -zikloak ulertzea eta planetaren iraunkortasuna bermatuko duten jokabide ekosozialak hartzeko beharra kontuan hartzea.	B. Sozietateak eta lurraldeak – 5. Industrializazioa Euskal Herrian, eraldaketa ekonomiko eta sozialak eta nazionalismoaren sorrera. – 6. Aro Garaikideko ziklo demografikoen, bizimoduen eta gizarte-antolamenduko eredu bilakaera. Langile-mugimenduetatik ongizate-estatura. – 12. Kultura-aldaketak eta gizarte-mugimenduak gaur egungo munduan. Egungo gizarte demokratikoetan eskubideak lortzea. Memoria demokratikoa. Komunikabideen eta sare sozialen zeregina.
KE KPSII HK KAKK	3 1 1,2,3 1,2	7. Nortasun kolektiboen jatorriak eta kausa historikoak ezagutzea, bai eta horiek munduko gizarte-, politika- eta kultura-arloko egitura eta oinordetzarako elementu gisa betetzen duten eginkizuna ere, eta haien bilakaera aztertzea, gaur egungo esanahia ulertzeko, haien jabetza-sentimenduak errespetatzeko eta ondare-aberastasuna, ondare historikoa eta kulturala baloratzeko.	7.2. Aro Garaikidearen ekarpenak identifikatzea eta azaltzea, eta ondare historiko, instituzional, artistiko eta kulturala munduko herriarren ondare komun gisa onartzea eta balioestea, nortasun kolektiboaren oinarritzat hartuta.	
HKK KE KPSII HK KAKK	5 3 3 1,2,3 1	8. Bizi garen errealitate kulturantz osatu duten prozesu geografikoak, historikoak eta kulturalak ezagutzea eta ulertzea, aniztasunaren aberastasuna aitortuz eta berdintasunaren, inklusioaren eta gutxiengoen errespetuaren aldeko mugimenduen ekarpena balioetsiz, edozein diskriminazio mota saihesteko.	8.3. Gizonen eta emakumeen benetako berdintasuna argudiatzea, Aro Garaikideko emakumezko pertsonaia garrantzitsuen ekarpena nabarmenduz eta balioetsiz, eta generoagatiko edozein jarrera eta portaera diskriminatzaileen aurka jardunez, edozein egoeratan.	

BIOLOGIA ETA GEOLOGIA

FUNTZ. KONP	DESK.	KONPETENTZIA ESPEZIFIKOAK	EBALUAZIO IRIZPIDEAK	OINARRIZKO JAKINTZAK
STEM KD HK EK KAKK	1,2,4,5 1 4 1 1	<p>6. Paisaia jakin bateko elementuak aztertzea, natura ondare gisa baloratuz, eta geologiari eta Lurraren zientziei buruzko ezagutzak erabiliz haien historia geologikoa azaltzeko, haiek babesteko ekintzak proposatzeko eta balizko arrisku naturalak identifikatzeko.</p> 	<p>6.1. Paisaiak natura-ondare gisa duen garrantzia baloratzea, paisaia osatzen duten elementuen hauskortasuna aztertuz.</p> <p>6.2. Paisaia diferentetan arrisku naturalak eta giza ekintza jakin batzuetatik eratorritakoak identifikatzea, norberaren arazoibideetan, eskuratutako ezagutzetan eta eskura dagoen informazioan oinarrituz.</p>	<p>B. Giza gorputza eta ohitura osasungarriak</p> <ul style="list-style-type: none"> Osasun fisikoa, mentala eta soziala kontserbatzera bideratutako ohiturak (teknologia berrien erabilera arduratsua, ariketa fisikoa) <p>D. Geologia</p> <ul style="list-style-type: none"> Geodibertsitatea eta horrek planetaren jasangarritasunean duen garrantzia. Euskadiko interes geologikoko lekuak.

HEZIKETA FISIKOA

FUNTZ. KONP	DESK.	KONPETENTZIA ESPEZIFIKOAK	EBALUAZIO IRIZPIDEAK	OINARRIZKO JAKINTZAK
STEM KPSII HK EK KAKK	5 1 4 1 1	<p>6. Ziurgabetasuna duten inguruneetako egoera motorretan akzio-aukerak aurkitzea eta behar bezala eta segurtasunez aprobeztatzea, ikasleen ohituretan natura- eta hiri-ingurunean garatuko den aisia osasuntsu, jasangarri eta maila ekosozialean arduratsua sartzeko.</p>	<p>6.2 Ingurune naturaletan (lurrekoak edo uretakoak) egiten diren kirol-jardueretan parte hartzea, inguruneaz modu jasangarrian gozatuz, jarduera horiek sor dezaketen ingurumen-inpaktua minimizatuz eta haien aztarna ekologikoaz jabetuz.</p>	<p>E multzoa. Ziurgabetasuna duten inguruneetako egoera motorrak</p> <ul style="list-style-type: none"> Landa- eta hiri-inguruneetako jarduera fisikoak. <p>G multzoa. Heziketa Fisikoaren zeharkako jakintzak</p> <ul style="list-style-type: none"> Hurbileko ingurunearen zaintza, komunitaterako zerbitzu gisa, ingurune naturalean egiten den jarduera fisikoan.

Ikuspegi ekosoziala

IKASKUNTZA EKOSOZIALA

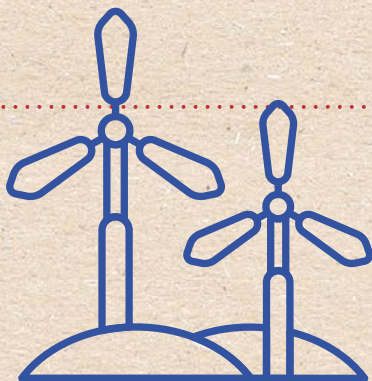
- * Giza ekomendekotasuna barneratzea. Bizitzaren egituraren parte garea konturatzea.
- * Bizi dugun zibilizazio-krisiko egoera onartzea.
- * Lur planetaren mugak ezagutzea baliabideetan eta hustubideetan.

EBALUAZIO IRIZPIDE EKOSOZIALAK

- * Gizakia ekosistema guztien mende dagoela adieraztea/ Gizakiaren buruaskitasuna ez adieraztea.
- * Krisi ekologiko eta sozialerako konponbideak abian jartzeko premia adieraztea.
- * Esparru ekonomikoan (kapitalismo globalaren egiturazko krisia), sozialean (zainteten krisia, desberdintasun handiak) eta ingurumenekoan (larrialdi klimatikoa, biodibertsitatearen galera, material eta energia fosilak eskuratzeko mugak) bizitzen ari garen krisi sistemikoaren ezaugarri nagusiak azaltzea.
- * Etorkizuna eta oraina eta iragana erabat desberdinak izango direla adieraztea/Gaur egungo krisiari irtenbiderik ez dagoela adieraztea, ordena ekonomiko, politiko eta kulturean aldaketa sistemikorik egin gabe.
- * Planeta mugatu batean hazkunderari eta kontsumoari mugak daudela sinetsita adieraztea.

OINARRIZKO JAKINTZA EKOSOZIALAK

- * Ekomendekotasunaren kontzeptua. Gizakiak bere beharrak modu autonomoan asetzeko ezintasuna, naturaren laguntzarik gabe.
- * Krisi sistemikoa osatzen duten elementu nagusiak: ekonomikoak (kapitalismo globalaren egiturazko krisia), sozialak (zainteten krisia, desberdintasun handiak) eta ingurumenekoak (larrialdi klimatikoa, biodibertsitatearen galera, material eta energia fosilak eskuratzeko mugak).
- * Ekintza indibidualaren eta kolektiboaren garrantzia.
- * Etengabeko hazkunderako ezintasuna. Mendebaldeko bizimoduaren aztarna ekologikoa.
- * Maila kolektiboko krisi material eta energetikoen aurkako neurriak: ondasunak partekatzea, energia berriztagarrietarako trantsizioa, etab.
- * Banakako krisi material eta energetikoen aurkako neurriak: kontsumoa, mugikortasuna, ondasunen konponketa eta abar murriztea.

Bigarren Hezkuntza. 3, 4

SAIOAK: Aurretik 1-2 / Ekoetxea / Ondoren 1-2

IKASKUNTZA EKOSOZIALA

- * Gizarte-mugimenduek, antolaketa kolektiboari esker, iraganean eta gaur egun hobekuntza ekosozialak lortzeko duten eginkizuna aitortzea.
- * Justizia soziala beharrak asetzeko gaitasun unibertsal gisa baloratzea (biziraupena, babesa, afektua, ulermena, parte-hartzea, aisialdia, sorkuntza, identitatea eta askatasuna), gure mendeko natura kontserbatzeko esparru baten barruan. Unibertsalizatu ezin diren praktikak pribilegiotzat hartzea.

EBALUAZIO IRIZPIDE EKOSOZIALAK

- * Iraganean eta gaur egun hobekuntza ekosozialak lortzera bideratutako antolaketa kolektiboko hainbat esperientzia azaltzea.
- * Aldaketa ekonomiko, politiko eta kulturalak lortzeko herritarren antolaketaren eta koordinazioaren garrantzia defendatzea.
- * Ekintza kolektiboak banakakoak baino indartsuagoak diren ideia araberak jokatzea.
- * Justizia soziala defendatzea, beharrak unibertsalki asetzea bezala.

OINARRIZKO JAKINTZA EKOSOZIALAK

- * Gizarte-erakundeen zeregina aldaketa historikoetan. Gizarte-erakundeen lorpenak.
- * Iraganean eta orainaldian garrantzitsuak diren gizarte-mugimenduak.
- * Gutxieneko kontsumo sozialak, ingurumenaren oinarrizko eta gehieneko beharrak asetzeko, muga ekosistemikoen eta fisikoen barruan sartzeko.
- * Kontsumismoa, injustizia soziala, planetaren degradazioa eta pribilegioak.

Euskal Autonomia Erkidegoko curriculumaren kompetentzia esparruarekin lotura zuzena izateaz gain, dimentsio ekosoziala indartu nahi izan dugu gure ikas esperientzietan. Horretarako, FUHEMek (Fundación Benéfico-Social Hogar del Empleado) proposatutako ikaskuntza ekosozialak ere sartu dira modu osagarrian. Begirada ekosozialaren integrazioan erreferentzia da FUHEM.

Bigarren Hezkuntza. 3, 4

SAIOAK: Aurretik 1-2 / Ekoetxea / Ondoren 1-2

Metodologia

ESTRATEGIA

Arazoetan oinarritutako
ikaskuntza
Gogoetan oinarritutako
ikaskuntza
Ikaskuntza kooperatiboa

ESTRATEGIA
EKOSOZIALAK

Ikuspegi sozioafektiboa
Ekintzarako ikaskuntza
Ezagutzaren eraikuntza
kolektiboa
Ikaskuntza aktiboa
Inklusioa
Ikuspegi holistiko eta
kritikoa

TEKNIKAK

OHIKOAK:
Digitalak
Web baliabideak
Ikus-entzunezkoak
Entzute kolektiboa
Azalpenak talde
handietan

EZOHIKOAK:
Beste batzuk: Ingurune
naturala / Ekoetxea

